

Diarienummer: SN-2025/115

Handläggare: Catrin Josephson, socialchef

TJÄNSTEUTLÅTANDE

Insatser utan krav på individuell behovsprövning

Förslag till beslut

1. Socialnämnden beslutar att från och med den 1 juli 2025 tillhandahålla insatser utan individuell behovsprövning i enlighet med bilaga 1.
2. Socialnämnden beslutar att genomförandet av insatserna utan individuell behovsprövning ska dokumenteras i enlighet med bilaga 1.

Sammanfattning av ärendet

Den 1 juli 2025 träder ny socialtjänstlag i kraft. Genom den nya lagen får socialnämnden möjlighet att erbjuda insatser på två sätt, efter individuell behovsprövning och utan individuell behovsprövning. De insatser som redan idag ges utan biståndsbeslut kräver beslut från socialnämnden för att med stöd av den nya lagen kunna fortsätta på liknande sätt även efter 1:a juli. Beslutet i ärendet medför, utifrån förvaltningens förslag, inga större skillnader från nuvarande praxis.

Den nya socialtjänstlagen innebär även att dokumentationsskyldigheten utvidgas och ska som huvudregel gälla vid genomförande av alla insatser, även för de utan individuell behovsprövning. Från skyldigheten att dokumentera undantas insatser som endast består av rådgivning. Socialnämnden kan om det föreligger särskilda skäl även besluta att andra insatser, utöver de rådgivande, ska undantas från dokumentationsplikt om individens personliga förhållanden. Beslutet i ärendet medför vissa utökade dokumentationskrav jämfört med nuvarande praxis.

Rättslig utredning

För Socialstyrelsens meddelandeblad i ämnet hänvisas till bilaga 2.

Lagstöd

I socialtjänstlagen kommer det efter 1:a juli 2025 att anges i 11 kap 5 § att socialnämnden har rätt att tillhandahålla vissa insatser för att tillgodose personliga behov utan individuell behovsprövning.

14 kap. 3 § i nya socialtjänstlagen beskrivs skyldigheten att dokumentera handläggning och genomförande av alla slags insatser, även de som tillhandahålls

utan individuell behovsprövning. Dokumentationskravet för genomförande av insatser är kopplade till individens personliga förhållanden och avser omständigheter och händelser av betydelse.

I 14 kap 5 § anges att socialnämnden får, om det finns särskilda skäl, besluta att uppgifter som kan röja den enskildes identitet inte ska dokumenteras vid genomförande av en insats utan individuell behovsprövning. Beslutet ska gälla för hela insatsen och inte för enskilda individer. Särskilda skäl kan till exempel handla om att anonymitet krävs för nå insatsens syfte för en specifik målgrupp. Ett annat särskilt skäl kan vara öppna mötesplatser och träffpunkter där det varken är lämpligt eller behövt att dokumentera uppgifter som kan kopplas till enskilda individer.

14 kap. 4 § i nya socialtjänstlagen beskrivs att rådgivande insatser undantas från skyldigheten att dokumentera enskildas personliga förhållanden. Regeln innebär att rådgivande insatser inte kräver ett aktivt beslut av socialnämnden för att exkluderas från dokumentationskravet. Lagen specificerar inte närmre vad som betraktas som rådgivning.

För insatser som inte omfattas av kravet på dokumentation om enskildas personliga förhållanden – antingen efter beslut av socialnämnden eller eftersom insatsen är rådgivande – gäller ändå att övergripande information som krävs för uppföljning och kontroll av verksamheten fortsatt behöver dokumenteras.

Övrig utredning

Förvaltningen har i kontakter med andra kommuner, med Socialstyrelsen och med Sveriges kommuner och regioner (SKR) konstaterat att det inledningsvis görs en mängd olika tolkningar av de nya bestämmelserna. Till exempel görs olika tolkningar om vad som kan betraktas som rådgivning. Det görs också olika tolkningar om huruvida beslut krävs från socialnämnden för att även i fortsättningen ge stöd i form av t ex arbetsmarknadsåtgärder, stödsamtal inom ramen för kommunala aktivitetsansvaret (KAA) eller i mottagandet av nyanlända flyktingar och andra skyddsbehövande. I dagsläget gör förvaltningen den tolkningen att endast verksamhet som bedrivs enligt socialtjänstlagen omfattas av regelverket. Insatser som socialnämndens verksamhet tillhandahåller med stöd av annan lagstiftning (t ex kommunallagen, skollagen, bostättningslagen) är därför inte inkluderade i det som socialnämnden föreslås besluta om innan 1 juli.

Förvaltningen konstaterar att det otydliga rättsläget innebär att socialnämnden kan komma att föreslås fatta ytterligare/andra beslut längre fram, om kompletterande beslutsstöd tas fram hos t ex Socialstyrelsen.

Konsekvensbeskrivningar

Ekonomiska konsekvenser

Socialnämndens beslut innebär att all verksamhet fortsätter efter 1 juli på samma sätt som tidigare, med enda skillnad hos enheten för råd och stöd. Där innebär beslutet en viss utökad dokumentation samt upp till tre ytterligare öppna samtal vid krav på anonymitet. Detta merarbete bedöms dock inte kräva en utökad bemanning

utöver det som enheten redan erhåller från och med hösten, finansierat med statsbidrag.

Konsekvenser om beslutet inte tas

Förvaltningen bedömer att det skulle ge konsekvenser i form av både ekonomi och kvalitet om socialnämnden väljer att inte fatta de föreslagna besluten:

1. Utan öppna ingångar till socialtjänsten skulle färre invånare nås av tidigt stöd innan problemen vuxit sig stora. Det skulle motverka den nya socialtjänstlagens inriktning av att vara mer främjande än åtgärdande. På sikt skulle en sådan utveckling med hög sannolikhet innebära större och mer kostsamma insatser.
2. Utan beslut om att undanta de berörda insatserna från kravet om dokumentation skulle genomförandet av flera av de öppna insatserna försvåras. Vissa insatser skulle kunna bli mindre attraktiva för invånarna och de extra arbetsuppgifterna skulle sannolikt kräva extra resurser till verksamheterna.

Barnkonsekvensanalys

Barnkonsekvensanalys är gjord enligt checklista.

Samlad bedömning

De flesta kommuner i Sverige erbjuder i dag någon form av öppna insatser som inte föregås av utredning och biståndsbeslut. Lagstödet för detta är dock tveksamt eftersom nuvarande socialtjänstlag inte innehåller en liknande befogenhet som nya socialtjänstlagen, att kunna besluta om att vissa insatser ska kunna ges utan individuell behovsprövning. Inför lagändringen förväntas kommunerna nyttja den nya lagens befogenhet för att efter 1 juli kunna fortsätta bedriva de öppna verksamheter som redan är i gång. Förvaltningen har därför gjort en inventering av sådana insatser vilket schematiskt visas i bilaga 1.

Förvaltningen redovisar även i bilagan var det bedöms finnas särskilda skäl att låta insatsen exkluderas från det utvidgade dokumentationskravet.

Förvaltningen kommer i ett senare skede återkomma till socialnämnden med utredning och eventuellt beslutsunderlag för att eventuellt kunna avstå individuell behovsprövning för ytterligare insatser framöver.

Underlag för beslut och beslutsexpediering

Underlag för beslut

Tjänsteutlåtande (2025-05-13)

Bilaga 1. Sammanställning av öppna insatser (2025-05-13)

Bilaga 2. Socialstyrelsens meddelandeblad Nr 3/2025

Beslutet skickas till

Akten

Catrin Josephson
Socialchef

Barnchecklista inför beslut

Alla under 18 år är att betrakta som barn.

1. Påverkar beslutet barn?

Ja ☒ Nej ☐

Vissa av insatserna omfattar barn.

2. Hur har barns bästa beaktats?

Ja, värdet av biståndsbeslut eller öppen ingång, samt dokumentationskrav, har vägts mot hur det kan inverka på insatsens tillgänglighet och nytta för individen.

3. Beskriv eventuella intressekonflikter.

Inga är uppmärksammade.

4. Barn tillfrågas vid övergripande fleråriga planer/styrdokument. Har så skett?

Ja ☐

Nej ☒

Inte aktuellt. Beslutet rör inte en övergripande flerårig plan eller ett flerårigt styrdokument. ☐

Förslag till beslut innebär ingen egentlig skillnad från tidigare praxis och är i första hand en tolkning av konsekvens av ny lagstiftning.